

**ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ МИХАЙЛА ІВАСЮКА**

Під тягарем хреста...

**(методично-бібліографічні матеріали
до відзначення 70-річних роковин Василя Стуса)**

Чернівці, 2007

83.3 (4УКР)
П 32

Підготувала:

Віталіна Швець, методист
Алла Лупан, бібліограф

Редактор:

Іванна Рудько

Комп'ютерний набір:

Оксана Сандуляк

Відповідальна за випуск:

Марія Довгань

П 32   **Під тягарем хреста:** Методично-бібліографічні матеріали до відзначення 70-річних роковин Василя Стуса. - Чернівці: ЧОУНБ ім. М.Івасюка, 2007.- 20 с.

Вечори вшанування творчої і подвижницької діяльності великого українського поета і патріота Василя Стуса відбуваються щорічно у січневі дні.

До відзначення 70-річних роковин від дня народження В.Стуса бібліотекам області рекомендуємо проаналізувати фонд по наявним матеріалам творчої спадщини В.Стуса. Бібліотечним працівникам необхідно підібрати книги, статті з періодичних видань, які будуть доцільними для розкриття тем.

ЦРБ при необхідності слід підготувати і надати тематичні підбірки книг, матеріали періодичних видань сільським бібліотекам.

Рекомендуємо в ЦРБ і бібліотеках-філіях провести широку популяризацію творів Стуса за допомогою: книжкових експозицій, стусівських читань, літературних вечорів, вечорів-мітингів, усних журналів, вернісажів, брейн-рингів, творчих подорожей, бібліографічних оглядів і переглядів літератури, конференцій, читацьких діалогів, конкурсів читців, уроків-портретів, уроків-пам'яті, вечорів-бесід, вечорів пам'яті, годин поезій, поетичних уроків.

Для зразка пропонуємо Вам розробку розгорнутої книжкової виставки:

«ВАСИЛЬ СТУС. ТЕРНОВА ДОРОГА»

Цитата: Що тебе клясти, моя недоле?
Не клянучу. Не кляв. Не проклену.
Хай життя – одне тернисте поле,
Але перейти не помину.
(В. Стус)

1 розділ: **В. Стус – поет і людина**
2 розділ: **Вірші на попелі свободи**
3 розділ: **Злет у вічність**

Також подаємо Вам розроблений сценарій літературного вечора, присвячений роковинам В. Стуса:

«А ВСЕ Ж НЕСТЕРПНА БЕЗНЕВИННА КАРА...».

(У центрі сцени - портрет поета, прикрашений кетягами калини і чорними стрічками. Крізь них видніється колючий дріт. Ліворуч і праворуч — українські рушники, вишиті чорним і червоним. На них дати: 1938-1985. На столі хліб-сіль і свічки.

Під портретом - слова:

Крізь сотні сумнівів я йду до тебе,
добро і правдо віку...

Над портретом - слова:

Так ми відходимо, як тіні,
мов колосся з-під коси,
в однім єднаєм голосінні
свої самотні голоси.

До заходу необхідно оформити книжково-ілюстративну виставку, присвячену творчості Василя Стуса та поетів-шестидесятників. Фонограмою звучать пісні, романси на слова В.Стуса (по можливості).

На сцену виходять двоє ведучих (юнак і дівчина в траурному одязі) та Василь Стус (серйозний юнак-старшокласник, який перейнявся трагічною долею поета)).

Василь Стус. Червоний біль од нигая
в очах розходиться стоколом,
а світ зайшовся покольолом,
за світом настрибом – змія.
О доле, доленько моя.

Дівчина. Зовнішня канва життя Василя Стуса нескладна і вкладається в кілька визначальних дат. Народився 1938 р. на Вінниччині. Дитинство і юність минули на Донбасі. Після закінчення філологічного факультету Донецького педінституту наприкінці 50-х років недовго вчителював, відбув армію, працював у газеті. На початку 60-х у «Літературній газеті» з'явилася перша публікація віршів Стуса. У 1963 р. вступив до аспірантури Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка в Києві. Працював над дисертацією "Джерела емоційності поетичного твору". Багато писав і перекладав, опублікував кілька віршів і критичних нарисів. 1965 р. відрахували з аспірантури "за систематично порушення норм поведінки аспірантів і співробітників наукових установ", а насправді - за протест проти хвилі арештів українських шістдесятників у серпні 1965 р. На цьому "нормальне" життя закінчилося. Почалися поневіряння, постійна загроза звільнення з роботи, випадкові заробітки. У друк не проривалося нічого, хіба що кілька перекладів під псевдонімом. 1972 р. Стуса разом з іншими українськими інакодумцями було арештовано...

Юнак. 12 вересня 1972 р. колегія з кримінальних справ Київського обласного суду подала звинувачення:

Підсудний Стус, мешкаючи в місті Києві, на основі антирадянських переконань і незадоволення існуючим в СРСР державним і суспільним устроєм, з метою підриву й послаблення радянської влади, починаючи з 1963 року і до дня арешту - січня 1972 року, систематично виготовляв, зберігав і поширював антирадянські наклепницькі документи, що ганьблять державний радянський суспільний устрій, а також займався антирадянською агітацією в усній формі. Так, у період 1963-1972 рр. написав і зберігав у себе на квартирі до дня арешту 14 віршів, у яких він ганьбить радянський державний суспільний устрій, зводить наклепи на умови життя радянського народу, на КПРС і на Конституцію СРСР.

У 1965-1972 роках написав 10 документів антирадянського, наклепницького змісту.

28 липня 1970 року написав листа ворожого змісту, адресуючи його ЦК КПУ та КДБ УРСР.

- Дівчина.** Вирок - табір суворого режиму на 5 років і заслання на 3 роки.
Сховатися од долі — не судилось.
Ударив грім — і зразу шкереберть пішло життя.
І ось ти - все, що снилось
як смертеіснування й життєсмерть.
- Юнак.** Він повернувся до Києва після ув'язнення в Мордовії і Колимського заслання. Через вісім місяців — новий арешт і засудження на 15 років. У спецтаборі для політв'язнів на Уралі Василь Стус і помер 4 вересня 1985 р. у віці сорока семи років.
Зле і кату, зле і жертві,
а щасливого - нема.
Всім судилося померти
за замками сімома.
Отаке ти, людське горе,
отака ти, чорна хмань,
демократія покори
і свободо німувань.
- Дівчина.** Василь Стус свідомо вибрав свою дорогу. Про це свідчать такі рядки:
Здрастуй, бідо моя чорна.
Здрастуй, страстна моя путь.
- Юнак.** Він знав, що не винен, і вірив і не вірив у своє виправдання. У листі до батьків писав: "Утішайтеся тим, що мене люди згадуватимуть добрим словом, а винних у Ваших сльозах - то навряд".
- Стус.** О болю, болю, болю, болю мій!
Куди мені податися, щоб тільки
не трудити роз'ятреної рани,
не дерти горла криком навісним?
За мною Київ тягнеться у снах...
Не зрадьте, нерви:
попереду - твій кран, твій крах, твій прах...
...О коханий краю,
ти наче посаг мій - у головах.
- Дівчина.** Василь Стус говорив, що в ув'язненні він зазнав ще більшого приниження і довго стримував себе від природного кроку - відмови від громадянства, бо репресії 1972 р. показали, що в дискусії з українськими патріотами влада не знайшла переконливіших аргументів, ніж застосування сили.
1 серпня 1976 р. він написав:
В СРСР бути українським патріотом - просто заборонено... Таким чином я заявляю: залишатися підданим СРСР я більше, не вважаю можливим для себе і тому прошу виселити мене за границі країни, в якій мої права людини нахабно знехтувані.

Юнак. Василь Стус не випадково зробив цю заяву. Тяжкі моральні і фізичні знущання тюремників та кадебістів змусили його це зробити.

Стус. Напучування, окрики, погрози
за мною назирають звіддала...
Ідуть етапи без кінця, без краю.

Дівчина. Василь Стус постійно відчував на собі око наглядача. Читали і конфісковували буцімто підозрілі за змістом листи і за них доводилося витримувати справжню війну з КДБ. Десятки й десятки листів просто зникали, а особливо ті, що надходили від друзів-однодумців із заслання.

Юнак. Цькування дедалі ставало нестерпнішим. У районній газеті "Ленинское знамя" з'являється наклепницька стаття "Друзья и враги Василия Стуса". У ній написано, що він одержує пакунки з-за кордону, що порвав свій профспілковий квиток, бо профспілки заперечують надання йому медичної допомоги. У статті було багато образ і перебріхувань.

Дівчина. «О царство півсердець, півнадій, півпричалів, півзамірів царство, півзмаг і півдум!» Що ти робило з порядною, інтелігентною людиною?

Стус. Уже моє життя в інвентарі
розбите і розписане по графах.
.....
Над цей тюремний мур, над цю журу
і над Софіївську дзвіницю зносить
мене мій дух. Нехай-но і помру -
та він за мене відтонкоголосить
три тисячі пропаних вечорів,
три тисячі світанків, що зблудили,
як оленями йшли між чагарів
і мертвого мене не розбудили.

Дівчина. Обабіч - чужаниця-чужина.
Під кожним під крилом - чужа чужина.
І даленіє дальня Україна,
ошукана, оспала, навісна.

Юнак. Умови, в яких перебував Василь Стус, були нестерпними.

Стус. Вже цілий місяць обживаю хату...
Стілець і ліжко, вільних три квадрати
в віконці - ґрати, у кутку - пара...
Напевне, приписали до майна
Тюремного уже й тебе самого.
.....

Така хрустка, така гучна
уся моя кімната...
Шість з половиною - в один,
Чотири кроки - в другий...

Дівчина. Не в одній поезії, що увійшла до збірки "Палімпсести", Стус писав про свій розпач і душевний біль. Говорив про це в таборових зошитах та листах. Переживав за близьких, рідних, особливо за сина й маму. Часто уявляв, як мамине серце рветься до нього.

Мама. Мій соколе обтятий,
в ту гостину, де ти,
ні пройти, ні спитати,
ні дороги знайти.

Юнак. **Син ніби відповідав матері:**
Не пустять мури. Надто вже грубезні
і швидше вб'ють, ніж пустять.
Швидше — вб'ють.

Дівчина. Найстрашніше було для поета — заборона писати. З цього приводу він у листі до матері й сестри відзначав:

...Недавно повідомили мене, що всі мої рукописи, забрані перед відправкою на етап (там було б зошитів, де і виписки зі справи, і коло 150 віршів і конспекти з творів...) - все залишилося в КДБ, бо там, бачте, наклепи... Так само не віддають мені ні звинувачення, ні так званого вироку. Я, звичайно, воюватиму - і за рукописи і за судові документи, бо це бозна-яке свавілля. З другого боку - раз не віддають, то знають самі, наскільки розправа наді мною була несправедливого...

...З віршами в мене зле, тільки побачать віршований текст - то й забирають.

У вересні 1983 року йому офіційно оголосили заборону до кінця строку висилати в листах свої вірші й переклади. Щось схоже на Шевченкове "ни писать, ни рисовать".

Юнак. Пильно стежили відповідні органи за Стусом, аби не вилетіла на волю жодна його "крамольна" думка. І поет запитував невтомних наглядців:

Стус. Невже ти народився, чоловіче,
щоб зазирати в келію мою?
Невже твоє життя тебе не кличе?
Чи ти спізнав життєву путь свою
на цій безрадісній сумній роботі,
де все людською мукою взялось.
Ти все стоїш в моїй тяжкій скорботі,
твоїм нещастям серце пройнялось
моє недуже. Ти ж - за мене вдвоє
нещасніший. Я сам. А ти лиш тїнь,
Я є добро. А ти труха і тїнь.

А спільне в нас, що в'язні ми обоє
дверей обабоки. Ти - там, я тут.
Нас порізнили мури, як статут.

Дівчина. Тоталітарний режим мав яскраво виражений поліційний характер. Будь-яка апеляція до Верховної Ради залишалася без відповіді або й загрожувала покаранням. Відмовляли в побаченнях, часто сидів в ізоляторі. Стус називав це "законом повного беззаконня". Втрачалось всяке право належати собі, не кажучи вже про те, щоб мати свої книжки, зошити. Поет відчував себе смертником. Здавалося, все, що міг зробити за своє життя, - зробив, займатися творчістю не дають. Кожний віршований запис відбирався при першому ж обшукові, читати нічого.

Хлопець. Ці жахливі таборіві будні переконливо передають очевидці - друзі-однодумці. Відтворимо їх за спогадами Левка Лук'яненка.

Виходять Стус і Долматов - начальник тюрми. Долматов сидить, Стус стоїть.

Стус. ...Ви ж півроку не пропускаєте жодного листа!

Долматов. Не пишть націоналізму і тоді пропускатимемо.

Стус. Я не пишу ніякої неправди!

Долматов. Ви добре знаєте, що можна писати, а чого не можна.

Стус. Та я вже й так вихолостив листи до повної порожнечі.

Долматов. Але й те, що в них залишилося, - націоналізм та наклепи.

Стус. Для вас націоналізм у самій уже українській мові.

Долматов. Пишть по-російськи.

Стус. Тоді пропускатимете?

Долматов. Тоді пропускатимемо...

Дівчина. Був складений брехливий акт про порушення Стусом тюремного режиму. Йому призначили 15 діб карцеру. Поет оголосив голодівку. Вимагав справедливості. Причини для цього були - нижче норми температура приміщення і відмова видати бушлат.

Сценка

Василь і тюремник Федоров

Василь. Федоров, я оголошую голодівку смертельну! Смер-тель-ну-у!

Федоров. Ви злісний порушник режиму. Голодівки не дозволені законом. Ви знаєте, що голодівка є порушенням режиму. Потрапивши в карцер за порушення режиму, ви тут же коїте нове порушення. Якщо ми не покараємо вас за голодівку, ми тим самим порушимо закон. Ми не хочемо бути до вас жорстокими, але ви самі свідомо примушуєте карати вас.

Василь. Федоров, ви бандит! І закони ваші бандитські!

Юнак. Борис Пенсон свідчив, що хворому Стусові не видавали необхідних ліків. А коли з дому приходила бандероль з ліками, Василь її не отримував. Друзі писали заяви в медвідділ управління про те, що Стус позбавлений волі, а не засуджений на смерть.

Стус. Тут живе
ховається у смерк і так існує
пропахле смертю...
...А в хапливий сон
увійде гострий, наче ніж, прокльон
і повертається в душі розверстій.

Як хочеться - вмерти!
Дай, Господи, — вмерти!
Пропасти, забутись,
зійти себе в зойках.

Дівчина. Ці рядки народжувалися, мабуть. після таких записів у таборовому зошиті:
"Власне безсилля перед кривдою - "образливе"; "безсилі скарги до прокурора"; "Форма існування тут не віднайдена (жодної, індивідуальної поведінки я не назвав би ідеальною, бо ідеально поводитися тут просто неможливо) "; "Уряд дозволив робити з нами все, все, що завгодно"; "Заяви перестав писати через повну їх безнаслідковість".

Стус. Припертий до стіни (чотири мури
і п'ятого кутка ніяк не знайдеш).

Юнак. Згасала надія на повернення додому, на життя, але вірив, що життя пройшло не марно, що залишив після себе вагомий слід, а тому не боявся вмерти.

Стус. Як добре те, що смерті не боюсь я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест,
що перед вами, судді, не клонюся .
в передчутті недовідомих верст,
що жив, любив і не набрався скверни,
ненависті, прокльону, каяття.
Народе мій, до тебе я ще верну,
як в смерті обернуся до життя,
своїм стражденним і незлим обличчям.
Як син, тобі доземно уклонюсь,
і чесно гляну в чесні твої вічі,
і в смерті з рідним краєм поріднюсь.

Голос із мікрофона (під звуки "Реквієму" Моцарта).

Господи, гніву пречистого
Благаю - не май за зле.
Де не стоятиму - вистою.
Спасибі за те, що мале
людське життя, хоч надією
довжу його в віки.
Думою тугу розвіюю,

щоб був я завжди такий,
яким мене мати вродила
і благословила в світи.
І добре, що не зуміла
мене від біди вберегти.

За кадром - усе тихіше й тихіше звучить текст.

Так вбивалося слово
в присмерковому дні.
То не вдалося вбити,
не вдалося... Ні!

Для полегшення роботи бібліотечними працівникам пропонуємо використати розробку години творчого портрету В.Стуса на тему:

«ПРЕСВІТЛОЇ ДОРОГИ СВІЧКА ЧОРНА»

Учасник: «Яка може бути література, коли вона немає доброї половини авторів»? І авторів першокласних. Ось і маємо прозу колгоспних підлітків, - один співучі ший за другого, один солодший за другого.

Поетом себе не вважаю. Маю себе за людину, що пише вірші. Деякі з них, як на мене. Путящі, - писав Василь Стус у зверненні до свого читача 1969 р. «Людина, що писала вірші», - так волів себе називати – не любив слова «поет».

Бібліотекар: Уславлена ім'ям поета провінційна Рахнівка (село, в якому 8 січня 1938 р. народився В.Стус) насправді - не більше, ніж крапка на мапі його творчої біографії. Тут над колискою новонародженого Василька мати співала перші у його житті українські народні пісні.

(Звучить колискова)

Учасник: У 6 років пішов до школи, в 16 вступив на історико-філологічний факультет Сталінського педагогічного інституту. По закінченню навчання працює вчителем української мови і літератури в с.Теужня Кіровоградської області.

1963 р. вступає до аспірантури Інституту літератури ім.. Т.Шевченка АН УРСР.

Бібліотекар: З цього часу починаються негаразди у житті Стуса.

Починаючи з 1963 р. і до дня арешту – січня 1972 р. Василь систематично виготовляв, зберігав і поширював антирадянські наклепницькі документи.

У цей період писав і зберігав у себе на квартирі 14 віршів, в яких порочить радянський, державний і суспільний устрій.

Учасник: 1965 рік – масові арешти шестидесятників. В.Стуса відраховують з аспірантури за виступ-протест у кінотеатрі «Україна». Цього ж року спроба видати першу книжку «Круговерть». У тім, як і наступна його збірка «Зимові дерева» - світ не побачили.

Учасник: 1970 рік – книга стусівських віршів вийшла у Бельгії, після чого він стає «вигнанцем системи».
1972 р. поета заарештовують. «Тут у слідчому ізоляторі, я зробив майже половину того, що зробив за минулі 7 років, на сьогодні я переклав більше 6 друкованих аркушів своїх власних. Так, здається, я раніше не працював», - це свідчення 1972 р.

Бібліотекар: Судові процеси 1972-1973 рр. на Україні – це суди над людською думкою, над самим процесом мислення, суди над гуманізмом, над проявами синівської любові до свого народу.

Учасник: Відбувши присуджений термін, 1979 р. В.Стус повертається до Києва. «Того Києва я не хотів... Коли життя забране, крихт не потребую... **Психологічно я розумів, що тюремна брама вже відкрита для мене, що днями вона зачиниться за мною – і зачиниться надовго. Але що я маю робити?»**

Учасник: У Києві Василь очолив другий склад Української Гельсінської групи, за що 1980 р. його вдруге заарештовують. Восени суд і ще суворіший вирок: десять років таборів особливого режиму і 5 років заслання.

Бібліотекар: 1983 р. Василь Стус багато пише і перекладає. Приблизно 250 віршів, і 250 перекладів мали скласти книги. «Птах душі» - цю книгу конфіскували у тюремній камері. Попри всі негаразди і лиху долю, 1983 р. Стусу вдалося передати на волю текст під назвою «З таборового зошита».

Учасник: 1985 рік Генріхом Бюллем за збірку «Полімсести» Стуса висунено на здобуття Нобелівської премії, тиск на поета посилювався.

Бібліотекар: У ніч з 3 на 4 вересня 1985 р. в карцері табору 389/36 Василь Стус зустрів свій останній час. Його поховали на кладовищі с. Борисово.

Учасник:

Ще вруняться горді Славутові кручі,
 Що синіє річки замріяна гладь,
 Та вже проминув тебе птахом летючим
 Твій час, твій останній. Попереду – падь.
 Чіпляйся за кручу, як терен колючий,
 Чіпляйся за небо, як яблуні цвіт,
 Бо вже ослонився безокрай чужинний,
 Бо вже чужинець кий оцирився край.

Прощай, Україно, моя Україно,
Чужа Україно. Навіки прощай.

В.Стус

Учасник: 1989 р. – перепоховання. Мріялося про це 4 роки, відразу після смерті В.Стуса.

Бібліотекар: Нелегкий шлях пройшов син Василя, Дмитро, щоб добитися дозволу на ексгумацію і перевезення останків батька в цинковій труні до м. Києва. Його перепоховано на Байковому кладовищі.

Учасник: За 1994-1999 рр. побачила світ 6-томна збірка В.Стуса. Творчість поета відзначено Державною премією ім. Т.Шевченка в галузі літератури, журналістики, мистецтвознавства за 1991 рік. За книгу про батька «Життя після смерті» Дмитру Стусу у 2006 році була також присуджена Шевченківська премія. Як за вагомий внесок у сучасне українське літературознавство.

Учасник: У 2005 році поета посмертно представлено на звання Герой України.
14 січня 2005 р. земляки шанобливо схилили голови на урочистому відкритті погруддя «Людині, що пише вірші».

Бібліотекар: Постать поета В.Стуса стала символом таланту і незламної віри в кращу людську долю. Уже традиційно у новорічні свята відбувається вручення премії ім. Василя Стуса від асоціації незалежної творчої інтелігенції.

Учасник: Так він жив, міряючи життя не роками, не подіями, не талантом, не бідами, а власною людяністю.

Учасник:
Весь обшир мій – чотири на чотири.
Куди не глянь – то мур, куток і ріг.
Всю душу з'їв цей шлак ліловий-сірий
Це плетиво заломаних доріг.

В.Стус

*(Звучить фонограма улюбленої пісні В.Стуса
«Ой на горі огонь горить, а в долині козак лежить»)*

На завершення інформаційно-просвітницьких акцій, присвячених роковинам поета, пропонуємо провести тест-вікторину «Я запам'ятав».

Бібліотекар зачитує запитання і три варіанти відповіді. Найактивніший слухач отримує приз.

ТЕСТ-ВІКТОРИНА «Я ЗАПАМ'ЯТАВ»

(Правильна відповідь виділена курсивом)

1. Де і коли народився В.Стус?
  - а) 8 січня 1938 р. в с. Рахнівка Гайсинського р-ну.**
  - б) 8 січня 1938 р. в м. Горлівка Донецької області.
  - в) 8 січня 1938 р. в м. Києві.
2. Де навчався Василь Стус після закінчення школи?
  - а) в училищі.
  - б) педагогічний інститут.**
  - в) працює.
3. 1963 рік. Вступає до аспірантури інституту літератури ім. Т. Шевченка АН УРСР, а в 1965 р. його відраховують. Що послужило причиною відрахування?
  - а) погано вчився.
  - б) за те, що писав заборонені вірші.
  - в) за те, що під час перегляду фільму в кінотеатрі підтримав протест І.Дзюби та В.Чорновола проти арешту шестидесятників.**
4. Редактором яких газет працює В.Стус?
  - а) «Соціалістичний Донбас».**
  - б) «Слово Просвіти».
  - в) «Літературна Україна».
5. В яких виданнях в той час друкувалися вірші В.Стуса?
  - а) «Україна», «Фоліо».
  - б) «Донбас», «Прапор», «Дніпро».**
  - в) «Жовтень», «Київ».
6. Які дві збірки 1965 року не побачили світ?
  - а) «Круговерть», «Зимові дерева».**
  - б) «Птах душі», «Дорога до болю».
  - в) «Полімпсести», «Веселий цвинтар».
7. Яка подія 1972 р. стала вирішальною в житті поета?
  - а) Пише вірші, але їх не видають.
  - б) Їде до Донецька через смерть батька.
  - в) 1972 р. Стуса заарештовують, за зберігання і поширення антирадянських наклепницьких документів.**
8. До якого міста повертається Василь Стус, відбувши покарання у 1979 р. ?
  - а) Донецька.
  - б) Вінниці.
  - в) Києва.**
9. В якому році вдруге заарештовують поета, з яким вироком?
  - а) 1980 рік. Вирок: 10 р. таборів особливого режиму.**
  - б) 1982 рік. Вирок: 5 років.
  - в) 1983 рік. Вирок: 9 років.

10. Під яким номером був канцер табору, в якому у ніч з 3 на 4 вересня 1985 р. помер Василь Стус?
- а) 389/34.
  - б) 389/36.**
  - в) 389/38.
11. Чи вдалося Дмитру Стусу перепоховати свого батька у Києві на Байковому кладовищі? Якщо так, то у якому році?
- а) так, у 1989 р.**
  - б) ні.
  - в) перепоховання ще відбудеться.
12. В якому році поета посмертно представлено на звання Герой України?
- а) 2002 рік.
  - б) 2005 рік.**
  - в) 2007 рік.
13. За яку книгу В.Стуса було висунено на здобуття Нобелівської премії?
- а) «3 таборового зошита».
  - б) «Птах душі».
  - в) «Полімпсести».**
14. З якими словами до свого читача звертається Василь Стус у 1969 році?
- а) «Поетом себе не вважаю. Маю себе за людину, що пише вірші. Деякі з них, як на мене, путящі».**
  - б) «Як добре те, що смерті не боюсь я...».
  - в) «Мені здається, що живу не я, а інший хтось живе за мене в світі в моїй подобі».
15. Звідки взяті рядки: «... Але голови гнути я не збираюся, бодай що там не було. За мною стояла Україна, мій пригноблений народ, за честь котрого я мушу обставати до загину?»
- а) з листа.
  - б) з вірша.
  - в) з «Таборового зошита».**
16. З кількох записів складається «Таборовий зошит» В.Стуса?
- а) 10 записів.
  - б) 12 записів**
  - в) 14 записів.
17. Який фільм, режисером якого є М.Жулинський, присвячено життю Василя Стуса?
- а) «Тіні забутих предків».
  - б) «Тернова дорога».
  - в) «Пресвітлої дороги свічка чорна».**

- 8 січня 1963 року** народився Василь Стус в с. Рахнівка Гайсинського р-ну Вінницької області.
- 1954 рік** вступ на історико-філологічний факультет Сталінського педагогічного інституту.
- 1963 рік** вступає до аспірантури інституту літератури ім. Т.Шевченка АН УРСР. Цього ж року - редактор газети «Соціалістичний Донбас».
- 1965 рік** розпочинаються масові арешти. Спроба видати першу книжку «Круговерть».
- 1970 рік** побачила світ книга стусівських віршів.
- 1972 рік** перший арешт В.Стуса.
- 1979 рік** Василь Стус, відбувши покарання, повертається до Києва.
- 1980 рік** другий арешт В.Стуса.
- 1983 рік** В.Стус багато пише і перекладає. Передає на волю текст під назвою «З таборового зошита».
- 1985 рік** В.Стуса висунено на здобуття Нобелівської премії за збірку «Полімпсести».
- 3 3 на 4 вересня 1985 року** Василь Стус помер.
- 1989 рік** перепоховання на Байковому кладовищі у м. Києві.
- 1990 рік** збірка «Дорога до болю».
- 1991 рік** присудження Державної премії України ім. Т. Шевченка (посмертно).
- 1994-1999 роки** побачила світ 6-ти томна збірка видань Василя Стуса.
- 2005 рік** присуджено звання Герой України. Відкриття погруддя «Людині, що писала вірші»
- 2006 рік** син Дмитро Стус отримує Шевченківську премію за книгу про батька «Життя після смерті».

ЛІТЕРАТУРА

Основні видання творів

Стус В. Вікна в позাপростір: Вірші, статті. Листи. Щоденникові записи.- К.: Веселка, 1992.- 262 с.: Іл.

Стус В. Золотокоса красуня: Вірші / Упоряд. Д.Стус.- К.: Слово і час, 1992.- 48 с.

Стус В.С. І край мене почує: Поезії.- Донецьк: Донбас, 1992.- 259 с.: Іл.

Стус В. Листи до сина.- Ів.-Франківськ: Лілея-НВ, 2002.- 192 с.

Стус В. Полімсест. Вибране.- К.: Факт, 2006.- 432 с.

Стус В. Феномен доби (сходження на Голгофу слави).- К.: Т-во «Знання» України, 1993.- 96 с.

Стус В. Час творчості = Dichtensezeit.- К.: Дніпро, 2005.- 704 с.; портр.

***

Стус В. З таборового зошита // Дніпро.- 1991.- №9.- С. 72-80.

Шум А. Василь Стус: «Вибрані поезії» // Визвольний шлях.- 1988.- №12.- С.1520-1522.

Листування В.Стуса

«Благословенні сходження і прірви...»: [З табірних листів Василя Стуса] // Буковина.- 1992.- 26 груд.

Богдан с. «Магічне свічадо» епістолярію Василя Стуса // Диво слово.-2004.- №1.- С.19-23.

Листи Василя Стуса до сина і дружини // Сучасність.-1989.-Ч.1.- С.87-93.

«Не одлюби свою тривогу ранню...»: [Переписка В.Стуса з О.Орачем] // Літ. Україна.-1990.-8 берез.

Пиріг Р. Василь Стус: листи із слідчого ізолятора // Політика і час.- 1992.-№1.- С.82-87.

Світлична Л. Хресні побратими: [Листування В.Стуса та І.Світличного] // Сучасність.-1998.-№7-8.-С.138-154.

Стус В. «Ну, а тепер - Рільке»: Листи до дружини // Всесвіт.- 1991.-№1.- С. 177-183.

***

Не від любив свою тривогу ранню... Василь Стус – поет і людина: Спогади, статті, листи, поезії / Упоряд. Орач (Комар) О.Ю.- К.: Укр.. письменник, 1993.-400 с.

Пам'яті поета. Василеві Стусу – 60: Каталог книжкової виставки.- К., 1998.- 66 с.

Стус Д. Василь Стус: життя як творчість.- 2-ге вид., виправ.- К.: Факт,2005.- 368 с.: іл.

Література про життя і творчість

Василь Стус (1938-1985) // Історія української літератури ХХ століття. Кн. 2.- К., 1998.- С.162-167.

Стус Василь Семенович // Мистецтво України: Біогр. довідник.- К., 1997.- С.569.

Стус Василь Семенович // УСЕ.- К., 1999.- С.1300-1301.

***

Віват Г.І. Поетика жанру молитви в ліриці Василя Стуса // Питання літературознавства: Наук. збірник: Вип. 12.- Чернівці, 2005.- С.66-74.

***

Абліцов В. Василь Стус: доля й людська особистість // Голос України.- 1998.- 31 січ.(№19).- С.10.

Брезіцько О. Ще один крок до феномену Василя Стуса // Слово просвіти.- 2003.- верес.(№371).- С.9.

Вербиченько В. Аура втраченого кохання: Спогад про Василя Стуса // Вітчизна.- 2002.- №9-10.- С.93-108.

Дзюба І. Різьбяр власного духу: [Про В.Стуса] // Укр. мова та л-ра.- 2001.- №33.- С.4-6.

Єгорченко М. Час Творчості Стуса // Сучасність.- 2004.- №2.- С.131-145.

Жила В. Яр Славутич про Василя Стуса // Визвольний шлях.- 2003.- Кн. 6.- С.89-92.

Кагарлицький М. Василь Стус: трагічний, величний і вічний // Літ. Україна.- 2001.- 6 груд.(№45).- С.2.

Кордун В. На останньому подиху: [Про В.Стуса] // Уряд. кур'єр.-2001.-22 серп.(№151-152).-С.14.

Коцюбинська М. Стусове «Самособоюнаповнення»: [Із роздумів над поезією і листами В.Стуса] // Сучасність.- 1995.- №6.- С.137-144.

Крип'якевич-Димид І. Особа Василя Стуса є для мене наскрізь Євангельською // Укр. мова та л-ра.- 2006.- №14-15.- С.18-19.

Кудрявцев Л. Доля велична й трагічна: [В.Стус] // Іменем закону.- 2006.- №35.- С.24-25.

Лазаренко А. На буряних вітрах. В.Стус – поет глибоко національний // Донбас.- 1993.- №1-2.- С.23-59.

Музиченько Я. Пам'ять від «московщини»: [В. Стус] // Україна молода.- 2006.- 7 черв.(№102).- С.8.

Пічкур Д. Сурмлять прощання дальні журавлі: [В.Стус] // Україна молода.- 2005.- 1 верес.(№160).- С.11.

Рарицький О. Мистецтво бути собою: [Про В. Стуса] // Укр.. л-ра в загально освіт. школі.- 2001.- №3.- С.22-25.

Розгон В. Василь Стус – горло обурення і протесту // Віче.- 2006.- №1-2.- С.38-39.

Сверстюк Є. Бліда поганка в театральній обгортці: [Про В.Стуса] // Літ. Україна.- 2007.- 18 січ.(№2).- С.3.

Сивокінь Г. Василь Стус і Шевченко // Дивослово.- 2001.- №10.- С.5-6.

Стадник Т. «Безнадійна переконливість» «Таборового зошита» Василя Стуса: Двадцять років тому загинув великий поет // Слово просвіти.- 2005.- 8-14 верес.(Ч.36).- С.7.

Ткачук М. Василь Стус // Укр. мова та л-ра.- 2002.- квіт.(№15).- С.18-24.

Хейфец М. В українській поезії сейчас нет никакого крупнее...: [В.Стус] // Укр. мова та л-ра.- 2002.- квіт.(№150.- С.3-6.

Цілинко Т. Поетика творів Василя Стуса // Визвольний шлях.- 2002.- Кн.. 1.- С.97-102.

***

Україна. Президент (2005- ; В.Ющенко). Про присвоєння В.Стусу звання Герой України (посмертно): Указ від 26.11.2005 р. №1652/2005 // Уряд. кур'єр.- 2005.- 29 листоп.(№227).- С.2.

Україна. Президент (1994-; Л.Кучма). Про нагородження відзнакою Президента України «Орден князя Ярослава Мудрого» Стуса Василя Семеновича (посмертно)// Голос України.- 1998.- 6 січ.(№2).- С.16.

***

Гнатюк Н. В передчутті невідомих верств: [Відкриття погруддя В.Стусові] // Літ. Україна.- 2006.- 26 січ.(№3).- С.1.

Куц Л. «Народе мій, до тебе я ще верну, як в смерті обернуся до життя...»: [Мелор. дошка В.Стусові на фасаді філфаку Донец. нац. ун-ту] // Голос України.- 2001.- 25 верес.(№172).- С.12.

Сверстюк Є. Пам'ятник Василеві Стусові // Уряд. кур'єр.- 2005.- 3 верес.(№166).- С.9.

Якубівський М. Концтабір стає музеєм: [Пермський «Меморіал» жертв політ репресій», де провів останні дні укр. поет В. Стус] // Літ. Україна.- 1997.- 20 лют.(№7).- С.1.

Премії ім. В.Стуса

Премія ім. Василя Стуса: [М.Ткачук – режисер. Е.Соловей – письменниця, О.Матвійчук - студентка] // Укр. слово.- 2007.- 27 січ.-2 лют.(№3).- С.1.

Боднарук Л. Нові лауреати премії імені Василя Стуса // Шлях перемоги.- 2005.- 26 січ.(Ч.4).- С.7.

Коцюбинська М. Імені Василя Стуса: [Про вручення премії ім. В.Стуса] // Кур'єр Кривбасу.- 2004.- №173.- С.162-163.

Крип'якевич-Димид І. Мій Василь Стус: [Вручення премії ім. В.Стуса] // Кур'єр Кривбасу.- 2004.- №173.- С.163-166.

Олійник О. Лауреати журналістської премії імені Василя Стуса: [Л.Бондаревич-Черненко, Франс Прес і СТБ, Л.Буджурова] // Уряд. кур'єр.- 2001.-15 листоп.(№211-212).- С.16.

Казимир М. Достойні нащадки Василя Стуса: [Вручення премії ім. В.Стуса] // Укр. слово.- 2000.- 20 січ.(Ч.3).- С.14.

Перші лауреати премії імені Василя Стуса // Визвольний шлях.- 1990.- №3.- С.333-334.

Василь Стус і Буковина

Череватенко А. «Чорне молозиво ранку...»: [Творчість П.Целана в перекладі В.Стуса] // Основа.- 1997.-№11.- С.57-58.

***

«Народе мій, до тебе я ще верну»: Бібліогр. Показчик творів В.Стуса та л-ри про нього.- Вінниця: Вінниця, 1993.- 24 с.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Розробка розгорнутої книжкової виставки «Василь Стус. Тернова дорога».....	3
Сценарій літературного вечора «А все ж нестерпна безневинна кара...».....	3
Розробка години творчого портрету «Пресвітлої дороги свічка чорна».....	10
Тест-вікторина «Я запам'ятав».....	12
Хронологічна таблиця.....	14
Література.....	16

ВІДДРУКОВАНО НА ОБЛАДНАННІ
Чернівецької обласної універсальної наукової бібліотеки імені Михайла Івасюка
58000, м. Чернівці, вул. О.Кобилянської, 47, тел.: 52-62-05.
Наклад 20.
2007 р.